

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa,

18/06/2018

XI.7061.10.2018.KK

Pani
prof. Gertruda Uścińska
Przewodnicząca
Międzyresortowego Zespołu
do spraw Opracowania Systemu
Orzekania o Niepełnosprawności
oraz Niezdolności do Pracy
Prezes
Zakładu Ubezpieczeń Społecznych
ul. Szamocka 3, 5
01-748 Warszawa

Widce Szanowna Pani Minister,

W nawiązaniu do pisma Pani Prezes z dnia 22 maja 2018 r. (ozn.: 990100/297/2018) w sprawie prac Międzyresortowego Zespołu do spraw Opracowania Systemu Orzekania o Niepełnosprawności oraz Niezdolności do Pracy, uprzejmie dziękuję za przedstawione wyjaśnienia.

Z zadowoleniem należy odnotować, że przyjęta została koncepcja integracji systemów orzeczniczych pod względem podmiotowym, przedmiotowym i organizacyjno-finansowym. Zastąpienie obecnej wielości systemów orzeczniczych jednolitym systemem orzekania w zakresie funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami we wszystkich obszarach życia, w tym m.in. edukacji, pracy, zabezpieczenia społecznego i zdrowia, stanowiłoby realizację jednego z najważniejszych postulatów zgłaszanych przez organizacje osób niepełnosprawnych lub działających na ich rzecz, a także Rzecznika Praw Obywatelskich. Jak jednak wielokrotnie podkreślałem, system orzecznictwa powinien opierać się na diagnozie funkcjonalnej osób z niepełnosprawnościami, z uwzględnieniem definicji niepełnosprawności opartej na art. 1 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012, poz. 1169; dalej: Konwencja). Ponadto system powinien skupiać się na potencjale osoby z niepełnosprawnością, nie zaś na jej dysfunkcjach. Wobec lakoniczności otrzymanych wyjaśnień, z przykrością muszę stwierdzić, że dotychczas nie uzyskałem informacji pozwalających na ocenę, czy takie założenia legły u podstaw projektowanej ustawy.

Przede wszystkim chciałbym zwrócić uwagę, że w swojej odpowiedzi Pani Prezes nie odniosła się do kwestii potrzeby zastosowania w nowym systemie orzekania terminologii spójnej z Konwencją. Tymczasem, wedle doniesień medialnych¹, nadal planowane jest wprowadzenie orzekania „o niesamodzielności”. Takie rozwiązanie, jak wskazywałem w wystąpieniu z dnia 10 maja 2018 r., stoi w sprzeczności z Konwencją i z aktualnym podejściem do niepełnosprawności, opartym o prawa człowieka. Warto zatem jeszcze raz podkreślić, że Konwencja posługuje się terminem „osoby wymagające bardziej intensywnego wsparcia”, pozwalającym na określenie osób z niepełnosprawnościami, którym – ze względu na rodzaj i stopień niepełnosprawności – należy zapewnić możliwość dostępu do szerszego katalogu różnych form wsparcia. Pragnę przy tym zauważyć, że w innych państwach systemy orzekania skonstruowane są od strony potrzeb, a nie – ograniczeń. Jako przykład można podać Niemcy, gdzie używane jest pojęcie „Pflegegrad” oznaczające „potrzebę opieki”, lub „potrzebę pielęgnacji”, a nie, jak się często błędnie tłumaczy, „niesamodzielność”. Jest to istotna z punktu widzenia osób z niepełnosprawnościami różnica.

W tej kwestii zwracają się także do mnie, jako niezależnego organu monitorującego wdrażanie w Polsce Konwencji, przedstawiciele i przedstawicielki organizacji osób z niepełnosprawnościami oraz eksperci i ekspertki zajmujący się tematyką niepełnosprawności, w tym eksperci i ekspertki z niepełnosprawnością, wyrażając duże zaniepokojenie kierunkiem zapowiadanych zmian.

W związku z tym uprzejmie proszę o przedstawienie wyników analiz dokonanych przez Międzyresortowy Zespół, w ramach zakończonych już etapów prac, wskazanych w piśmie Pani Prezes z dnia 22 maja 2018 r., tj. zestawienie dotyczące przeglądu funkcjonujących systemów orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy oraz założenia do projektu ustawy o orzekaniu o niepełnosprawności i niezdolności do pracy. Ponadto, będę zobowiązany za uszczegółowienie informacji o udziale w pracach ww. Zespołu przedstawicieli organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami, poprzez wskazanie, jakie organizacje zostały zaproszone do współpracy w tym zakresie oraz w jaki sposób przeprowadzano konsultacje z przedstawicielami środowiska osób z niepełnosprawnościami na poszczególnych etapach prac Międzyresortowego Zespołu.

Jednocześnie pozwolam sobie zaproponować Pani Prezes spotkanie konsultacyjne w sprawie reformy orzecznictwa, z udziałem członków i członkiń działającej przy Rzeczniku Praw Obywatelskich Komisji Ekspertów do spraw Osób z Niepełnosprawnością,

¹ Por. wywiad opublikowany w dniu 5 czerwca 2018 r. pt. *Prezes ZUS zapowiada w Fakcie: Niepełnosprawnych czeka rewolucja*, dostępny na stronie: <https://www.fakt.pl/wdarzenia/polityka/tv/ko-w-fakcie-szczegoly-nowej-reformy/992hgrs> (dostęp 14 czerwca 2018 r.).

które mogłoby przyczynić się do właściwego uwzględnienia w przygotowywanym projekcie ustawy standardów wyznaczonych przez Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2017 r. poz. 958, z późn. zm.), zwracam się z uprzejmą prośbą o pilne ustosunkowanie się do powyższych kwestii i udzielenie wskazanych informacji.

Z wyrazami szacunku,

Adam Bodnar

Do wiadomości:

Pani Elżbieta Rafalska

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Pan Krzysztof Michałekiewicz

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych